

ACC. N:R M. 14734:1-5.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Eric B Karlsson, Tving*
Härad: *Medelstads* Berättare: " " " "
Socken: *Tving* Berättarens yrke: *f. d. hem. ägare*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1880* i *Tving*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Liesvide. s. 1-5.

Lu F 113.

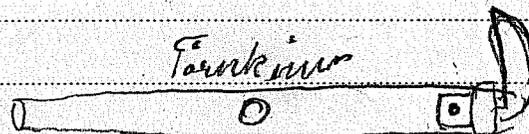
ACC. NR M. 44734:1

Frågelista L.U.F. 113

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Något liesmide har, mig veterligt, ej förekommit i
Medelstad härad, ej heller har jag hört ontalas någon liesmed i
Blekinge. Skärer däremot de tillverkades av bygdesmederna enl. de
berättelser jag avhört som barn, skärer fanns, tror jag, i varje
hem på landsbygden, men vad jag minnas var de förslitna och tillhör-
de en tidsepok före 1880. De gamla bysmederna, som, tillverkade
allt vad landsbygdens folk behövde avgick med döden några efterträdare
intog ej platsen. Nu började även jordbruket skötas på ett helt
annat sätt genom nyodling, dikning och maskiners tillkomst.

Då jag på 1890 talet kände många smeder i häradet, en av dem
var farbror till mig, såg aldrig att de tillverkade varken liar eller
skärer. genom nyodling och röjning behövdes ett nytt redskap Törn-
kniven, det var en grov kraftig lietyd, skärets längd är 15 cm. fast-
satt på en rak kraftig stav 1 m. lång, å dess mitt var en kagge in-
borrad till handtag, se bilden.

Som här tidigare omnämnts tillverkades inga liar i Medelsta härad. Varje vår i april - maj månad kom ensamma hästkörande karlar från Småland, sådes det, de förde i sitt lass smide såsom knivar, låsar och liar, dessa kringresande försäljare var nog ej smeder, de körde åt någon smed, de liar vi köpte bar olika märken, på 1878 talet köptes en lie som bar stämpel N.N. i slutet på 1890 talet kom liar med beteckning Boarp, dessa var allmänt omtyckta för ett gott bett, så hade åter ett nytt märke tillkommit J.O. Boarp stod sig gott i konkurrensen så länge det märket fanns att köpa, en sådan lie kostade 1895 1:25 kr. den var 6 kvarter lång, det omtalas att 1890 kostade en dylik lie 33 skilling = 68 öre. Nu varierade liars längd, det fanns från 4 kvarter till 7 kvarter. Torpare med mycket små och steniga åkerlappar köpte de kortare liarna, de var också litet billigare. Var nu dessa här omnämnda liar kom ifrån är för mig okänt, men det var ej Blekinge. Hur en lie utprovades: man tog lien i tången lät den hänga på fingret löst samt svängde den emot någonting, då hördes på klangen om den var lör, gubbarna skilde på mörk och ljus klang, den ljusa klangen var lör, detsamma som att bettet höll sig.

den mörka klangen betydde slö och tung. Första gången måste lien
slipas å helst s.k. revsten, fanns ej på gårdarna i allmänhet utan
vi fick vända oss till någon större smedja, då höll en i lien och en
fick dra i veven, fislipning skedde på en finare sten s.k. gote, så-
dan sten fanns numer å varje gård stor eller liten, var lien nu av
god beskaffenhet slipades den ej mera utan den bryntes med en s.k.
Sänna/eggsten/ var den av dålig beskaffenhet fick den slipas många
ggr. och blev fort utsliten. Å en gård fanns flera liar de nyköpta
användes till säden, då de var halvslitna blev de lämpliga gräsliar
På 1890 talet var vi rädda om en god eller lör lie, då användning av
den var över togs den av Orvet smördes med fett och lades in t.o.m.
i chiffenjern, där fanns lås om den. En god lie, som sköttes väl höll
i 5_6 år, märk väl detta var på 1890 talet då allt slåddes med lie.
numera slits aldrig en lie upp, nu förstörs de mest genom ovarsamhet
vår ungdom lär sig ej att sköta en lie.

Samme försäljare kom år efter år, men kunde byta märken troligen be-
roende på provisionen eller förtjänsten, han var välkänd och fick
natthärberge vad han kom.

Lien efterträdde skäran, skäran användes av såväl män som kvinnor, av torpare på mycket små tegar har jag sett skäran användas 1890, jag kommer mycket väl ihåg en torpare vid namn Löngren, han ägde lie, han och hustrun använde skäran för att få med så mycket av halmen som möjligt och där de gick fram syntes ingen stubb över jorden, Liarna användes i regel av männen, dock fanns en och annan kvinna som kunde handtera en lie lika bra som en karl, hon var då därtill nödd och tvungen av olika skäl. Här i orter i socknen inköptes den första slättermaskinen 1901 av godsegare Brunberg, så 1904 tillkom 2 slättermaskiner den ena i mitt hem, den först inköpta var tillverkad i Vesterås, de andra var inport från U.S.A.. Detta var kraftiga maskiner, i mitt hem går den fortfarande. Efter 1905 har ej lieförsäljare kört å vägarna, affärens har tagit hand om försäljningen och numera är ej liarna märkta, i dagens läge kostar en sådan lie jag här förut omnämnt 8 kr. Lien har numer mycket liten användning men den finnes å gårdarna, hänger under sommaren i ett träd om vintern i något uthus, det är numer inget att vara rädd om.

Jag ägde 1910 en svåger i Alghults s:n i Småland, vid namn Karl Erlandsson, han var hemmansägare, kvarnägare och smed, han hade, och hans far före honom, tillverkat liar då tiden medgav, dessa liar bar märket E.K. och var på sin tid mycket efterfrågade, de såldes av smeden själv å marknader och auktioner i trakten från Alghult åt Nybrohället, vi här har ej sett till dem, han Karl Erlandsson född år 1875 omtalade för mig att fadern hann med att göra 10 dussin på vintern vilka liar han försålde å marknader, nu 1910 har fabriksliar konkurrerat ihjäl smeden så någon lietillverkning av honom ej kom i fråga.

Jag har här förut omnämnt törnkniven, så tillverkades i hemmen en s.k. risbit, den efterträdde skäran, ett litet nätt handredskap, då alla liar först blev uppslitna i spettsen och kröken höggs den av 30 cm. från tången / fästet / fastgjordes vid ett 40 cm. skaft, detta blev ett redskap för lövhöstning och röjning av ris och småväxter, risbiten finnas än i de flesta hem, även där endast en trädgårdstappa tillhör.